

Zabytki i miejsca godne uwagi

Ratusz Miejski

Pierwsze wzmianki o Ratuszu w literaturze historycznej istnieją już w II poł. XIV w. W XV w. został przebudowany. W roku 1627 miasto zostało zniszczone przez Szwedów, a Ratusz spłonął, następnie został odbudowany, w roku 1666 ponownie w mieście wybuchł pożar i Ratusz uległ zniszczeniu. W 1770 roku został rozbudowany.

Podczas działań wojennych w roku 1945 Ratusz zostaje niemal całkowicie zniszczony, a znajdujące się tam zabytkowe przedmioty i obrazy rozszabrowane. Do dzisiaj zachował się jeden obraz z Ratusza przedstawiający kapliczkę w rezerwacie "Dolina Rzeki Wąlszy", który stanowi własność prywatnego kolekcjonera.

W latach 80-tych rozpoczęto rekonstrukcję Starego Miasta i Ratusza. W roku 1997 zamontowano wieżyczkę - jest to konstrukcja stalowa obita blachą miedzianą z kopułą.

W kopule zostały złożone dokumenty historyczne dotyczące miasta, zdjęcia radnych i zarządu oraz notatka dotycząca danych o historii odbudowy Ratusza.

Ratusz

Kościół pw. Św. Ap. Piotra i Pawła

Zamek Kapituły Warmińskiej

Historia zamku jest ściśle związana z historią miasta. Nie zachowały się źródła opisowe pierwotnego wyglądu zamku. Z badań wynika, że była to budowla drewniana bez wieży otoczona obwarowaniami palisadowo-wałowymi.

Pierwszy zamek był prawdopodobnie zlokalizowany w miejscu późniejszego skrzydła zachodniego. Faktem jest, że później zamek zbudowano jako siedzibę Kapituły Warmińskiej w XIV w. Na początku XV w. został rozbudowany i odnowiony. Od tego czasu składał się z czterech skrzydeł zamykających w środku dziedziniec w kształcie prostokąta.

Zamek służył jako rezydencja administratora komornictwa pieniężnieńskiego Kapituły Warmińskiej. Służył również przez pewien czas celom szkolnym. Położony na wzniesieniu północno-zachodniej części miasta, prawdopodobnie nie miał nigdy specjalnych umocnień. Czworobok budynku, z umieszczonymi strzelnicami na wyższych kondygnacjach otoczony z trzech stron wodą był

wystarczająco bezpieczny przed ewentualnymi napadami. Do dłuższej obrony przygotowany jednak nie był. Centrum zespołu zamkowego to jedno wielkie, długości 75 m oraz szerokości 15,5m trzypiętrowe skrzydło zachodnie. Rozlokowane tam były komnaty kanoników oraz sale reprezentacyjne z zapleczem gospodarczym. Skrzydło północne, nieco niższe, długości 39m i szerokości 17m, jednopiętrowe, to mieszkanie burgrabiego. Skrzydło południowe o wymiarach 52m długości i 41,5m szerokości, jednopiętrowe, stanowiło pomieszczenia stajni oraz służby zamkowej. Z całego układu skrzydło najniższe, wschodnie, 44,5m długości i 7m szerokości, miało przejście prowadzące na środkowy dziedziniec. Na stokach wokół zamku były sady i ogrody. Zamek był wiele razy niszczony w czasie licznych wojen. Kroniki zanotowały, że był palony w latach 1455, 1520, 1626. Po każdym jednak pożarze został odbudowany i zawsze przebudowany. Na początku XVII w. przeprowadzono szczegółową renowację zamku nadając mu charakter ówczesnego prądu budowlanego - wczesnego baroku. Mimo odnowy zewnątrz układ pomieszczeń wewnątrz pozostał bez zmian. Ściany otynkowano, a okna przybrały kształt prostokątny (poprzednio ostrołukowe). Dachy pokryto dachówką. Skrzydło zachodnie otrzymało barokowe szczyty. Zmieniono w skrzydle zachodnim stropy, dobudowano w salach reprezentacyjnych dwa kominki. Na przełomie wieku XVII i XVIII zamek popadł w ruinę. W roku 1798, gdy Pieniężno stało się własnością skarbu pruskiego zamek został częściowo przebudowany i zlokalizowano w nim administrację miasta i szkołę. Zburzono wówczas grożące zawaleniem dwa skrzydła zamku. Pozostały dwa istniejące do czasów dzisiejszych. Ponowną renowację zamku podjęto w roku 1907. Następny okres odbudowy i renowacji w latach 1920-1924, w skrzydle zachodnim czynna była szkoła. Prace konserwatorskie trwały do roku 1931. Jest to budowla murowana z cegły o układzie polskim, w partiach dolnych z kamienia, tynkowany, w ścianach widoczne dobrze zachowane ślady przeróbek i remontów. Zachowały się dwa skrzydła, ustawione do siebie pod kątem prostym. Całość podpiwniczona. W piwnicach głównego skrzydła widoczne są sklepienia krzyżowe wsparte na kwadratowych filarach. Wewnątrz budowli widoczne, dobrze zachowane stropy z profilowanymi belkami, częściowo wsparte na słupach o budowie ośmiokątnej.

W sali bocznej dobrze zachowana dekoracja polichromiczna stropu z lat 1730-1740.

Zamek Kapituły Warmińskiej z XIV

Zamek Kapituły Warmińskiej z XIV

Most nad Walszą

Most nad Walszą jest najwyższym mostem kolejowym w Polsce. Dwa 28. metrowe filary oraz dwie dźwignie wspierają trzy zwisające łuki. Most osiąga długość 157 metrów. Oddany został do użytku w 1884 roku wraz z jednotorową linią kolejową łączącą Pieniężno z Braniewem. Rok później oddano także jednotorą linię Olsztyn – Królewiec. Pociągi jeździły z prędkością bliską 50 km/h. Pociąg osobowy trasę Olsztyn - Królewiec pokonywał w 2h i 50 minut zatrzymując się na wszystkich stacjach

i przystankach.

Most został wysadzony w powietrze przez wycofujące się wojska niemieckie 17 lutego 1945 r. Przez kilka lat linia łącząca Olsztyn z Pieniężnem i Braniewem była nieczynna. Połączenie Pieniężno – Królewiec przestało mieć sens gdy wspomniane miasto zostało w rosyjskiej części Prus Wschodnich. Most odbudowano i oddano do użytku w marcu 1951 roku.

Most nad Wałszą

Most nad Wałszą

Wieża ciśnień

Oddana do użytku w 1905 r. Wysokość wieży 40 m. Zbudowana z cegieł, na górze umieszczony jest zbiornik wodny o pojemności 150 m³, służy do wyrównania ciśnienia wody w sieci, jednocześnie służy jako automatyczne sterowanie pomp głębinowych. Wieża ciśnień jest używana do tej pory.

Wieża ciśnień

W rejestrze zabytków nieruchomych mieszczą się także:

Zespół folwarku z dworem i parkiem. Mieści się on w Kierpajnach Wielkich

Majątek o bardzo starym pochodzeniu. Były to dobra rycerskie nadane w 1280 roku, w posiadaniu rodzin szlacheckich, także polskich znajdował się do 1945r. Na przełomie XIX i XX wieku był własnością rodziny baronów von Buhl, obejmował 258 ha ziemi. Z dawnego założenia zachował się dobrze dwór, park, zabudowania podwórze gospodarczego oraz usytuowane wzdłuż drogi domy pracowników folwarcznych. Dwór usytuowany w części środkowej założenia. Jego zróżnicowana bryła świadczy o rozbudowach i przekształceniach na przestrzeni dziejów. Najstarsza część, bliższa drogi pochodzi z końca XVIII wieku, parterowa, przykryta wysokim dachem mansardowym z płytkim, dwukondygnacyjnym, ryzalitem frontowym zwieńczonym barokowym szczytem. Ryzalit poprzedza duża, drewniana, ozdobna weranda. Do tej części dobudowana prawdopodobnie na przełomie XIX i XX wieku., większa, dwukondygnacyjna, przykryta dachem dwuspadowym, z elewacjami zdobionymi klasycystycznym detalem architektonicznym. We wnętrzu zachowany jedynie częściowo dawny układ, duża sień, klatka schodowa, w pomieszczeniach na parterze ozdobne sufity z bogatymi sztukateriami o ornamentyce roślinnej. Wśród dobrze zachowanych zabudowań podwórze gospodarczego wyróżnia się stajnia z wozownią, o ciekawej architekturze, sygnaturka kryta gontem, z datą 1858r. W dawnym parku zachowały się okazy starodrzewu, w pobliżu dworu dwa piękne kilkudziesięcioletnie żywotniki. Na terenie parku w 1982 r. wzniesiono kaplicę. Po 1945 roku na obszarze majątku utworzono państwowe gospodarstwo rolne, dwór zaadaptowano na kilka mieszkań pracowniczych. Obecnie własność prywatna.

